

BANK TIZIMIDA KORRUPSIYANING OLDINI OLISH YO`LLARI

*Oliy majlis senati, Senatning Fan,
ta'lim va sog'liqni saqlash masalalari qo'mitasi raisi*

Iminov Odiljon Karimovich

E-pochta: o_iminov@senat.uz

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Matyakubov Toxir Anvarovich

E-mail: mm-toxir@mail.ru

Annotatsiya: Bank tizimidagi korrupsiya moliyaviy barqarorlik, yaxlitlik va iqtisodiy rivojlanishga jiddiy tahdid soladi. Ushbu ilmiy tadqiqotda biz bank sektorida korrupsiyaning oldini olish bo'yicha turli strategiya va chora-tadbirlarni o'rganamiz. Asosiy e'tibor sohalari shaffoflik, hisobdorlik, ichki nazorat, jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi choralar va xodimlar uchun axloqiy me'yorlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: korrupsiya, bank, iqtisodiyot, nazorat, soliq, moliya, hisobot, strategiya.

ПУТИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ КОРРУПЦИИ В БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ

Аннотация: Коррупция в банковской системе представляет серьезную угрозу финансовой стабильности, целостности и экономическому развитию. В этом академическом исследовании мы изучаем различные стратегии и меры по предотвращению коррупции в банковском секторе. Области особого внимания включают прозрачность, подотчетность, внутренний контроль, борьбу с отмыванием денег и этику сотрудников.

Ключевые слова: коррупция, банковское дело, экономика, контроль, налоги, финансы, отчетность, стратегия.

WAYS TO PREVENT CORRUPTION IN THE BANKING SYSTEM

Abstract: Corruption in the banking system poses a serious threat to financial stability, integrity and economic development. In this academic study, we explore various strategies and measures to prevent corruption in the banking sector. Areas of focus include transparency, accountability, internal controls, anti-money laundering and employee ethics.

Key words: corruption, banking, economy, control, tax, finance, reporting, strategy.

Kirish

Insonni qiyin ahvolga tushiradigan, ruhan ezadigan holatlar ichida eng og'iri adolatsizlik hisoblanadi. Uning bir ildizi korrupsiyaga borib taqaladi. Korrupsiya - bu shaxsning o'z mansab yoki xizmat mavqeidan shaxsiy manfaatlarini yoxud o'zga shaxslarning manfaatlarini ko'zlab moddiy naf olish maqsadida qonunga xilof ravishda foydalanishi, bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etishida ifodalanadi. Bank sektoridagi korrupsiya xalq ishonchini susaytiradi, bozor mexanizmlarini buzadi va iqtisodiy barqarorlikka jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Korrupsiyaning zararli oqibatlarini tan olgan holda, nazorat qiluvchi organlar, siyosatchilar va sohaning manfaatdor tomonlari banklar ichidagi noqonuniy amaliyotlarga qarshi kurashish bo'yicha sa'y-harakatlarini kuchaytirdilar. Ushbu tadqiqot bank tizimidagi korrupsiyaning oldini olish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan aniq strategiyalarni o'rganadi va ko'p qirrali yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu ilmiy tadqiqotda bank tizimidagi korrupsiyaning hozirgi holatini tahlil qilish va oldini olishning samarali strategiyalarini aniqlash uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullari kombinatsiyasidan foydalaniladi. Korrupsiya ta'sirini baholash va banklar tomonidan amalga oshirilgan korrupsiyaga qarshi choralarning muvaffaqiyatini baholash uchun tartibga soluvchi hisobotlar, ilmiy maqolalar va soha nashrlari ma'lumotlari tahlil qilinadi.

Asosiy qism

O'zbekistonning jamiyatda adolat va qonun ustuvorligini eng yuqori pog'onaga ko'tarish, davlat boshqaruvini yuksaltirish, davlat xizmatida korrupsiyaga mutlaqo murosasizlik madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan yangilangan siyosati boshqaruvning axloqiy tamoyillari va oshkoralikka sodiqligini aks ettiradi. Bu siyosat davlat organlarining xalqqa xizmat qilish uchun mavjudligini ta'kidlab, mas'uliyat va fuqarolarning ehtiyojlarini qondirish muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu tamoyillarga amal qilish mazmunli islohotlarga erishish, turli sohalarda davlat institutlari faoliyati samaradorligi va yaxlitligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.[1]

Korrupsiya keng tarqalgan global muammo sifatida xalqlarning siyosiy va iqtisodiy taraqqiyotiga jiddiy to'siqlar keltirib, inson huquq va erkinliklariga tahdid soladi. Korrupsiyaning jamiyatga zararli ta'sirini e'tirof etgan holda, butun dunyo bo'ylab hukumatlar korrupsiyaga qarshi kurashga boshqaruv va xalqaro munosabatlarning asosiy jihati sifatida tobora ko'proq ustuvor ahamiyat bermoqda. Korrupsiyaga qarshi kurashish milliy va xalqaro miqyosda huquqiy islohotlarni, institutsional salohiyatni oshirishni, jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalarini o'z ichiga olgan, shuningdek, xorijiy hamkorlar va tashkilotlar bilan hamkorlikni o'z

ichiga olgan muvofiqlashtirilgan harakatlarni talab qiladi. O'tkazilgan tahlillar asosida ushbu tadqiqot bank tizimidagi korrupsiyaning oldini olish bo'yicha tavsiya etilgan strategiyalar to'plamini taqdim etadi. Bularga moliyaviy ma'lumotlarni ommaga oshkor qilish orqali shaffoflikni oshirish, firibgarlik faoliyatini aniqlash va oldini olish uchun mustahkam ichki nazoratni joriy etish, banklarda axloq va qonunlarga rioya qilish madaniyatini rivojlantirish, muntazam audit va risklarni baholash, shuningdek, barcha darajadagi xodimlarni korrupsiyaga qarshi treninglar o'tkazish kiradi. So'nggi yillarda bank sektori korrupsiya, firibgarlik va noqonuniy moliyaviy faoliyat masalalari bo'yicha ko'proq tekshiruvlarga duch keldi. Bank tizimidagi korrupsiya nafaqat aholining ishonchini yo'qotadi, balki moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy o'sishni ham xavf ostiga qo'yadi. Muhim moliyaviy resurslarning qo'riqchilari sifatida banklar halollik va shaffoflikning eng yuqori standartlarini qo'llab-quvvatlashga mas'uldirlar. [2]

Shaffoflik va oshkoralik:

Oshkoralik korrupsiyaga qarshi kurashning asosidir. Banklar o'z faoliyati, moliyaviy amaliyotlari va boshqaruv tuzilmalariga oid tegishli ma'lumotlarni oshkor qilishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Manfaatdor tomonlarga, shu jumladan mijozlarga, tartibga soluvchi organlarga va jamoatchilikka ochiq ma'lumotlarni taqdim etish orqali banklar javobgarlikni kuchaytirishi va korrupsion xatti-harakatlarning oldini olishi mumkin. Yillik hisobotlar, moliyaviy hisobotlar va audit natijalarini nashr etish kabi shaffof hisobot mexanizmlarini joriy etish ko'rinishni oshiradi va halollikka sodiqlikni namoyish etadi.

Kuchli ichki nazorat:

Banklar ichidagi korrupsion faoliyatni aniqlash va oldini olish uchun mustahkam ichki nazoratni o'rnatish muhim ahamiyatga ega. Ichki nazorat tizimlari vazifalarni ajratish, muntazam auditlar, xavflarni baholash va firibgarlikni aniqlash mexanizmlari kabi choralarni o'z ichiga olishi kerak. Tashkilotning turli darajalarida nazorat va muvozanatni o'rnatish orqali banklar noto'g'ri xatti-harakatlar imkoniyatini minimallashtirishi va moliyaviy noqonuniy o'zlashtirishdan himoya qilishi mumkin. Samarali ichki nazorat nafaqat korrupsiyani oldini oladi, balki operatsion samaradorlik va risklarni boshqarishga yordam beradi.[3]

Bank sektorida korrupsiyaga qarshi kurashda axloq va halollik madaniyatini yuksaltirish muhim ahamiyatga ega. Banklar kutilgan xatti-harakatlar, axloqiy tamoyillar va rioya qilmaslik oqibatlarini ko'rsatuvchi qat'iy xulq-atvor kodekslarini ishlab chiqishi va qo'llashi kerak. Muassasaning barcha darajalari bo'ylab kuchli axloqiy asosni joriy etish orqali banklar axloqiy qarorlar qabul qilish qadrlanadigan va mukofotlanadigan halollik madaniyatini yaratishi mumkin. O'quv dasturlari, seminarlar va muntazam axloqiy baholash axloqiy me'yorlarni yanada mustahkamlashi va korrupsiya xavfi haqida xabardorlikni oshirishi mumkin.

Pul yuvishga qarshi kurash va mijozlar siyosatini bilish:

Jinoiy daromadlarni legallashtirish va noqonuniy moliyaviy oqimlarning oldini olish bank tizimidagi korrupsiyaga qarshi kurashning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Banklar jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi (AML) qat'iy qoidalarga rioya qilishlari va mijozlarning shaxsini tekshirish, moliyaviy operatsiyalarning qonuniyligini baholash va shubhali harakatlar haqida nazorat qiluvchi organlarga xabar berish uchun mijozlaringizni bilish (KYC) siyosatini amalga oshirishlari kerak. Mijozlar va tranzaksiyalarni sinchkovlik bilan tekshirish orqali banklar pul yuvish va noqonuniy faoliyat uchun kanal sifatida foydalanish xavfini minimallashtirishi mumkin.

Nazorat qiluvchi organlar bilan hamkorlik:

Korrupsiyaga qarshi kurashda nazorat qiluvchi organlar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga ega. Banklar tartibga soluvchi organlar bilan faol hamkorlik qilishi, potentsial xavflar yoki qoidabuzarliklar to'g'risida ma'lumot almashishi va korrupsiya amaliyotlari bilan bog'liq tergovlarda hamkorlik qilishi kerak. Nazorat qiluvchi organlar bilan faol muloqot va shaffoflikka sodiqlikni namoyish etadi, shu bilan birga tashkilot ichidagi korrupsiyaga nisbatan toqat qilmaslik yondashuvidan dalolat beradi.[4]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bank tizimidagi korrupsiyaga qarshi kurash ichki va tashqi muammolarni hal qiluvchi muvofiqlashtirilgan va faol yondashuvni talab qiladi. Ushbu tadqiqotda bayon etilgan strategiyalarni amalga oshirish orqali O'zbekiston banklari korrupsiyaga qarshi o'z himoyasini kuchaytirishi, obro'-e'tiborini himoya qilishi hamda moliyaviy sektorning shaffof va hisobdorligiga hissa qo'shishi mumkin. Ushbu ilmiy tadqiqot siyosatchilar, tartibga soluvchilar va bank sohasida korrupsiyaga qarshi kurashish va halollikni ta'minlashga intilayotgan soha mutaxassislari uchun qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xikmatullayevich, A. S. (2023). BANK TIZIMIDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH CHORALARI. Scientific Impulse, 2(15), 844-846.
2. Raximjonova, N. (2023). AYRIM XORIJIY DAVLATLARDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH VA UNDA "KOMPLAENS-NAZORAT" TIZIMINING O'RNINI. Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук, 3(12), 89-95.
3. Tohir og'li, B. R. (2022). KORRUPSIYANING ASOSIY ILDIZI VA UNING RIVOJLANIB BORAYOTGAN JAMIYAT VA FAOLIYATGA TA'SIRI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(4), 705-708.
4. Tulkunovich, A. E. Z. (2024, March). O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH VA KORRUPSIYANI BARTARAF

ETISH BO 'YICHA KOMPLAENS NAZORAT TIZIMINI
TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. In Proceedings of International
Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (Vol. 3, No. 4,
pp. 1-9).